

## The key success factors of solid waste management in Non Wai subdistrict, Nong Wua So district, Udon thani province.

Oradee Phaphongnam,<sup>1</sup> and Sukhumvit Saiyasopon<sup>2</sup>

| Received   | Reviewed   | Revised    | Accepted   |
|------------|------------|------------|------------|
| 17/08/2564 | 22/09/2564 | 25/09/2564 | 30/09/2564 |

### Abstract

The objectives of this research were to (1) study the operational situation of community solid waste management, Non Wai Subdistrict Municipality, Nong Wua So District, Udon Thani Province; and (2) study the success factors of community solid waste management, Non Wai Subdistrict Municipality, Nong Wua So District, Udon Thani Province. In-depth interviews were used, and lesson distilled stage was used with a semi-structured questionnaire (semi-structural interview form) validated by advisors and experts. This research has selected key informants from a group of government agencies, namely, the local administration, head of government, 10 local employees classified according to their relevance. Experience and position type Group of people working in the public sector, community leaders, consisting of 10 people, classified according to their relevance, experience and type of position and were selected through purposive sampling. The findings of the study are as follow:

1. The situation of community solid waste management Ban Thung Huay Sai, Village No. 7, had a problem with solid waste management with no solid waste restriction center according to sanitation principles in the area. The duty to limit waste is the municipality and tourism is promoted, causing economic expansion. The community is more urbanised. There are many temples in the area that are a source of tourist attractions. As a result, the amount of garbage in the village increased, resulting in pollution problems. Ban Thung Huay Sai, Village No. 7, had an average amount of 57.50 tons of solid waste per month, with 80 households with a population of 332.

---

<sup>1</sup> Udon Thani Rajabhat University, E-mail : 63611152111@udru.ac.th

<sup>2</sup> Udon Thani Rajabhat University, E-mail : 63611152111@udru.ac.th

2. The factors of success in community solid waste management in Non Wai Subdistrict Municipality under the zero waste community project, Ban Thung Huay Sai Village No. 7, the first place in terms of participation: (1) co-thinking, joint decision-making; (2) co-operation, joint planning; (3) co-operation; (4) follow up and evaluate; and (5) benefit sharing. The second place in leadership with strong administrators and community leaders, and the third place is policy, with vision and importance in implementing community solid waste management policies.

**Keywords:** Participation, Leadership, Policy, Success Factors

## ปัจจัยแห่งความสำเร็จการบริหารงานจัดการขยะมูลฝอยชุมชน เทศบาลตำบลโนน หวาย อำเภอหนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี

อรดี ภาพलगาม,<sup>3</sup> และสุชุมวิทย์ ไสยโสภณ<sup>4</sup>

### บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาสภาพการณ์ดำเนินงานการบริหารจัดการขยะมูลฝอยชุมชน เทศบาลตำบลโนนหวาย อำเภอหนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี (2) ศึกษาปัจจัยแห่งความสำเร็จการบริหารจัดการ ขยะมูลฝอยชุมชน เทศบาลตำบลโนนหวาย อำเภอหนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก และเวทีถอดบทเรียน เครื่องมือวิจัยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง กลุ่มเป้าหมายการวิจัยครั้งนี้ได้เลือกบุคคลผู้ให้ข้อมูลอย่างสำคัญมาจากกลุ่มผู้ปฏิบัติงานในภาคหน่วยงานของรัฐ คือ คณะผู้บริหารท้องถิ่น หัวหน้าส่วนราชการ พนักงานส่วนท้องถิ่น จำนวน 10 คน จำแนกออกตามความเกี่ยวข้องในหน้าที่ ประสิทธิภาพ และประเภทตำแหน่ง กลุ่มผู้ปฏิบัติงานในภาคประชาชน ผู้นำชุมชน จำนวน 10 คน จำแนกออกตามความเกี่ยวข้องในหน้าที่ ประสิทธิภาพ และประเภทตำแหน่ง ซึ่งเลือกแบบเจาะจง ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพการณ์ดำเนินงานการบริหารจัดการขยะมูลฝอยชุมชน บ้านทุ่งห้วยทราย หมู่ที่ 7 มีปัญหา การจัดการขยะมูลฝอย คือไม่มีศูนย์กำจัดขยะมูลฝอยตามหลักสุขาภิบาลในพื้นที่ หน้าที่กำจัดขยะ คือเทศบาล และมีการส่งเสริมการท่องเที่ยวทำให้มีการขยายตัวทางเศรษฐกิจ ชุมชนเป็นเมืองมากขึ้น มีวัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวในเขตพื้นที่จำนวนมาก ส่งผลให้เกิดปริมาณขยะสะสมในหมู่บ้านเพิ่มขึ้น ส่งผลทำให้เกิดปัญหามลพิษ บ้านทุ่งห้วยทราย หมู่ที่ 7 มีปริมาณขยะมูลฝอยเกิดขึ้น ณ แหล่งกำเนิดเฉลี่ย 57.50 ตันต่อเดือน มีจำนวนครัวเรือน 80 ครัวเรือน มีจำนวนประชากร 332 คน เทศบาลตำบลโนนหวายจึงได้กำหนดแนวทางการบริหารจัดการขยะมูลฝอยชุมชนขึ้น

2. ปัจจัยแห่งความสำเร็จการบริหารจัดการขยะมูลฝอยชุมชน เทศบาลตำบลโนนหวาย อำเภอหนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี ภายใต้โครงการชุมชนปลอดขยะ (Zero waste) บ้านทุ่งห้วยทราย หมู่ที่ 7 อันดับที่ 1 คือด้านการมีส่วนร่วม ประกอบด้วย (1) การร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ (2) การร่วมทำ ร่วมวางแผน (3) การร่วมดำเนินการ (4) การร่วมติดตามและประเมินผล และ (5) การร่วมรับผลประโยชน์ อันดับที่ 2 ด้านภาวะผู้นำ มีผู้บริหารและผู้นำชุมชน ที่เข้มแข็ง และอันดับที่ 3 คือ ด้านนโยบายมีวิสัยทัศน์และให้ความสำคัญในการนำนโยบายด้านบริหารจัดการขยะ มูลฝอยชุมชนมาปฏิบัติ

<sup>3</sup> มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี, E-mail : 63611152111@udru.ac.th

<sup>4</sup> มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี, E-mail : 63611152111@udru.ac.th

**คำสำคัญ:** การมีส่วนร่วม, ภาวะผู้นำ, นโยบาย, ปัจจัยแห่งความสำเร็จ

## บทนำ

ประเทศไทยประสบกับปัญหาขยะมูลฝอยและของเสียอันตรายที่มีความรุนแรงมากขึ้นตลอดทุกปี เป็นผลสืบเนื่องมาจากขาดความร่วมมือกับภาคส่วนต่าง ๆ รวมไปถึงการบริหารจัดการยังขาดประสิทธิภาพ คณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ได้เห็นความสำคัญของปัญหาขยะมูลฝอย จึงได้กำหนดให้การแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอย เป็นวาระแห่งชาติ เมื่อวันที่ 26 สิงหาคม 2557 มีมติเห็นชอบ Roadmap การจัดการขยะมูลฝอย และของ เสียอันตราย ตามที่กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้นำเสนอ เพื่อให้สามารถดำเนินการขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอยของประเทศ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจึงได้บูรณาการแผนบริหารจัดการขยะมูลฝอยของจังหวัดทั้ง 77 จังหวัด (รวมกรุงเทพมหานคร) และจัดทำเป็นแผนแม่บทการบริหารจัดการขยะ มูลฝอยของประเทศ (พ.ศ. 2559 – 2564) สอดคล้องกับทิศทางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 – 2564) (บันทึกข้อตกลงความร่วมมือการบริหารจัดการขยะมูลฝอยชุมชนอำเภอเสะอาด, 2561) กระทรวงมหาดไทย จัดทำ “แผนปฏิบัติการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน “จังหวัดเสะอาด” ประจำปี พ.ศ. 2561” ซึ่งมีสาระสำคัญเป็นกรอบดำเนินงานภายใต้แผนปฏิบัติการฯ แบ่งการดำเนินงานออกเป็น 3 ระยะได้แก่ ต้นทาง คือ การลดปริมาณขยะและการส่งเสริมการคัดแยกขยะที่ต้นทาง กลางทาง คือ การจัดทำระบบ เก็บและขนถ่ายมีประสิทธิภาพ และปลายทาง คือ ขยะมูลฝอยได้รับการกำจัดอย่างถูกต้อง ตามหลักวิชาการ (บันทึกข้อตกลงความร่วมมือการบริหารจัดการขยะมูลฝอยชุมชนอำเภอเสะอาด, 2561) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งมีอำนาจหน้าที่โดยตรงตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องในการจัดการขยะมูลฝอย และของเสียอันตราย ได้จัดทำแผนปฏิบัติการตามแผนแม่บทฯ เพื่อขับเคลื่อนการดำเนินการจัดการขยะมูลฝอยและของเสียอันตรายที่เป็นรูปธรรม และมีประสิทธิภาพอย่างยิ่ง (Pollution Control Department Ministry of Natural Resources and Environment, 2016)

จังหวัดอุดรธานี มีปริมาณขยะที่เกิดจากกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งสิ้นประมาณ 900 ตันต่อวัน โดยมีเพียงประมาณ 160 ตันต่อวันเท่านั้น ที่ถูกนำไปกำจัดอย่างถูกต้องที่เหลืออีกประมาณ 740 ตันต่อวัน ที่ถูกนำไปกำจัด โดยการเทกองกลางแจ้ง ทำให้เกิดปัญหาทัศนียภาพ เป็นแหล่งแพร่กระจายของเชื้อโรคและปนเปื้อนต่อคุณภาพน้ำใต้ดิน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยทั่วไปแล้วสามารถคัดแยกนำไปใช้ได้มากกว่าร้อยละ 60 ซึ่งการลดและคัดแยกเพื่อนำขยะกลับไปใช้ประโยชน์ดังกล่าว เป็นวิธีการจัดการขยะที่ต้นทางและมีค่าใช้จ่ายต่ำที่สุด องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่อำเภอหนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี สนับสนุนแผนปฏิบัติการ โดยจัดทำโครงการการบริหารจัดการขยะมูลฝอยชุมชน “อำเภอเสะอาด” จัดทำบันทึกข้อตกลง โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้ง 9 แห่งในอำเภอหนองวัวซอ เทศบาลตำบลโนน

ห้วย อำเภอนองวัวหอ จังหวัดอุดรธานีมีปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้น จำนวน 2 ตันต่อวันการเก็บรวบรวมขยะมูลฝอยสะสมภายในเขตพื้นที่ต้องนำไปทิ้งยังบ่อขยะเทศบาลนครอุดรธานี ประมาณ 67.7 ตันต่อเดือน สถานที่ทิ้งขยะอยู่ในพื้นที่เทศบาลนครอุดรธานี เสียค่าใช้จ่ายในการกำจัดขยะ ตามงบประมาณ 6,000 บาทต่อเดือน อุดหนุนงบประมาณในการฝังกลบขยะต่อปี 72,000 บาท จึงได้ร่วมลงนาม ทำบันทึกข้อตกลง (MOU) ในการบริหารจัดการขยะและได้ทิ้งขยะยังสถานที่กำจัดขยะร่วมกัน แนวทางการจัดการเพื่อลดปริมาณขยะจากต้นทาง (กองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม , 2561)

จากการบริหารจัดการขยะของเทศบาลตำบลโนนห้วย ได้รับรางวัลระดับชุมชน รางวัลชุมชนปลอดขยะ Zero Waste จากกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม ปี 2561 (ผ่านเข้ารอบที่1) ระดับอำเภอรางวัลอำเภอสะอาด ชนะเลิศ ปี 2562 ระดับจังหวัด เป็นตัวแทนท้องถิ่นในเขตอำเภอนองวัวหอ ชนะเลิศ ปี 2562 ระดับประเทศ จังหวัดอุดรธานีได้คัดเลือกตัวแทนในพื้นที่จังหวัดอุดรธานี ต้นทางประกอบด้วย เทศบาลตำบลโนนห้วย เทศบาลเมืองหนองสำโรง องค์การบริหารส่วนตำบลแสงสว่าง ปลายทาง เทศบาลนครอุดรธานี เจ้าภาพกำจัดขยะอันตราย องค์การบริหารส่วนจังหวัดอุดรธานี ได้รับรางวัลชนะเลิศ ปี 2562 ประเภท จังหวัดขนาดใหญ่ (Udon Thani Provincial Public Relations Office, 2020)

จากความเป็นมา และความสำคัญดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาปัจจัยแห่งความสำเร็จการบริหารจัดการขยะมูลฝอยชุมชน เทศบาลตำบลโนนห้วย อำเภอนองวัวหอ จังหวัดอุดรธานี เพื่อศึกษาสภาพการณ์การบริหารจัดการขยะมูลฝอย และเพื่อต้องการทราบปัจจัยแห่งความสำเร็จในการบริหารจัดการขยะ มูลฝอยชุมชน เพื่อจักได้นำแนวทางแห่งความสำเร็จไปเผยแพร่เสนอแนะ และส่งเสริมแนวทางให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นได้ศึกษาและนำไปใช้ประโยชน์

### วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการณ์ดำเนินงานการบริหารจัดการขยะมูลฝอยชุมชน เทศบาลตำบลโนนห้วย อำเภอนองวัวหอ จังหวัดอุดรธานี
2. เพื่อศึกษาปัจจัยแห่งความสำเร็จการบริหารจัดการขยะมูลฝอยชุมชน เทศบาลตำบลโนนห้วย อำเภอนองวัวหอ จังหวัดอุดรธานี

### วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

### 1. ประชากรและกลุ่มเป้าหมาย

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ลักษณะและเนื้อหาของแบบสอบถามเป็นแบบปลายเปิด

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ การดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกและจัดเวทีถอดบทเรียนจากแบบสัมภาษณ์กับกลุ่มเป้าหมาย จากการศึกษาสภาพการณ์การบริหารจัดการขยะมูลฝอยชุมชน และปัจจัยแห่งความสำเร็จการบริหารจัดการขยะมูลฝอยชุมชน

4.การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) โดยสรุปจากคำถามเชิงลึก และข้อเสนอแนะเพิ่มเติมที่ได้จากการจัดเวทีถอดบทเรียน

### ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง“ปัจจัยแห่งความสำเร็จแห่งความสำเร็จการบริหารจัดการขยะมูลฝอยชุมชนเทศบาลตำบลโนนหวาย อำเภอหนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี” สรุปประเด็นต่าง ๆ ตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยอาศัย หลักการ แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องประกอบวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

#### 1. สภาพการณ์ดำเนินงานการบริหารจัดการขยะมูลฝอยชุมชน เทศบาลตำบลโนนหวาย อำเภอ หนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี

บริบททั่วไป บ้านทุ่งห้วยทราย หมู่ที่ 7 มีปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยคือไม่มีศูนย์กำจัดขยะมูลฝอย ตามหลักสุขาภิบาลในพื้นที่ หน้าที่กำจัดขยะคือเทศบาลเก็บขนไปทิ้งที่บ่อขยะแบบฝังกลบและต่อมาเทศบาลตำบลโนนหวายได้เก็บขนไปกำจัดที่เทศบาลนครอุดรธานี ทำให้เสียค่าใช้จ่ายสูง มีการขยายตัวทางเศรษฐกิจและวิถี การดำเนินชีวิตของคนในชุมชนเริ่มเป็นเมืองมากขึ้น เมื่อสังคมเปลี่ยนแปลงสภาพปัญหาขยะในพื้นที่ของเทศบาลตำบลโนนหวายที่มีอยู่ในปัจจุบันก็มีแนวโน้มที่เป็นปัญหาหนักขึ้นในอนาคต หากไม่มีการบริหารจัดการที่ดี และเป็นไปอย่างมีระบบ เทศบาลจึงได้มีการรณรงค์ ส่งเสริมให้ประชาชน เยาวชน เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการขยะ มูลฝอย โดยการคัดแยกขยะ และจัดการประเภทขยะมูลฝอย (ขยะอินทรีย์ ขยะรีไซเคิล ขยะอันตราย ขยะทั่วไป) ที่เกิดขึ้นจากแหล่งกำเนิดภายในชุมชนของตนเองได้และสามารถเป็นต้นแบบให้แก่ชุมชนอื่น ๆ ภายในเขตพื้นที่บ้านทุ่งห้วยทราย หมู่ที่ 7 มีปริมาณขยะมูลฝอยเกิดขึ้น ณ แหล่งกำเนิดเฉลี่ย 57.50 ตันต่อเดือน (ข้อมูลจากการเก็บปริมาณขยะบ้านทุ่งห้วยทราย เดือน กุมภาพันธ์ 2559 ก่อนร่วมโครงการ) มีจำนวนครัวเรือน 80 ครัวเรือน มีจำนวนประชากร 332 คน ด้วยมูลเหตุต่าง ๆ เทศบาลตำบลโนนหวาย ได้รับการสนับสนุนจากภาคีเครือข่าย จากสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดอุดรธานี และสำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 9 จังหวัดอุดรธานี ร่วมกับผู้นำชุมชนมีความต้องการให้ประชาชนในชุมชนทุกครัวเรือน ร่วมรับผิดชอบจัดการขยะในครัวเรือนของตนเองตั้งแต่ต้นทาง ตามหลักการที่ว่า “ผู้ทำให้เกิดขยะต้องรับผิดชอบต่อขยะตัวเอง” จะเห็นได้ว่าปริมาณขยะในปีงบประมาณ 2561 ขยะลดลงอย่างเห็น

ได้ชัดอย่างมีนัยสำคัญ อันเนื่องมาจากการเพิ่มกิจกรรมที่มีความหมายหลากหลายตามบริบทชุมชนต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ทำให้ชุมชนบ้าน หุ้งห้วยทรายทั้งหมดส่งคืนถังขยะให้เทศบาลได้ (ครั้งที่ 1 คืนได้ 3 ถัง, ครั้งที่ 2 คืนได้ 6 ถัง, ครั้งที่ 3 คืนได้ 71 ถัง รวม 80 ถัง) ซึ่งครัวเรือนในหมู่บ้านหุ้งห้วยทราย มี 80 ครัวเรือน จนมาเป็นถนนปลอดขยะในชุมชน เทศบาลตำบลโนนหวายได้มีการลดรอบการขนขยะในหมู่บ้าน จาก 2 วันต่อสัปดาห์ เป็น 1 วันต่อสัปดาห์ และมีเป้าหมาย ในปี 2563 รอบเก็บขนขยะในหมู่บ้านหุ้งห้วยทราย เป็น 1 รอบต่อ 2 สัปดาห์ นับเป็นความก้าวหน้าในการดำเนินกิจกรรม Zero waste ที่ทุกภาคส่วนและประชาชนทุกคนต้องอาศัยการมีส่วนร่วมโดยแท้จริง

## **2. ปัจจัยแห่งความสำเร็จการบริหารจัดการขยะมูลฝอยชุมชน เทศบาลตำบลโนนหวาย อำเภอหนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี**

ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยชุมชน ภายใต้โครงการชุมชนปลอดขยะ (Zero waste) บ้านหุ้งห้วยทราย หมู่ที่ 7

1. **ด้านการมีส่วนร่วม** (1) การร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ เทศบาลตำบลโนนหวายเปิดโอกาสให้ผู้นำชุมชน ตัวแทนชุมชนตัวแทนกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในการประชุมและการจัดเวทีประชาคมทุกระดับ เพื่อร่วมแสดงความคิดเห็นและเสนอแนะแนวทางหรือความต้องการในโครงการหรือกิจกรรมที่จะดำเนินการภายใต้โครงการชุมชนปลอดขยะ Zero waste (2) การร่วมทำ ร่วมวางแผน เทศบาลตำบลโนนหวายเปิดโอกาส ให้ประชาชนทุกคนเข้ามาร่วมทำในทุกขั้นตอนของการดำเนินโครงการชุมชนปลอดขยะ (Zero waste) ไม่ว่าจะเป็นการร่วมทำแผนพัฒนาเทศบาล เทศบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี (3) การร่วมดำเนินการ เทศบาลตำบล โนนหวายมีรูปแบบการมีส่วนร่วมตามหลัก บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) ในพื้นที่บ้านหุ้งห้วยทราย หมู่ที่ 7 (4) การร่วมติดตามและประเมินผล เทศบาลตำบลโนนหวายได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการติดตามประเมินผลร่วมกับผู้นำชุมชน โดยจะทำการประเมินประสิทธิภาพในการดำเนินงานในแต่ละกิจกรรมที่ได้ร่วมกันกำหนด เพื่อให้คำแนะนำช่วยเหลือ ปรีกษา หาแนวทางแก้ไขร่วมกัน ระยะเริ่มแรกออกติดตาม เดือนละ 1 - 2 ครั้ง (5) การร่วมรับผลประโยชน์ ผลจากการมีส่วนร่วมของหน่วยงานและประชาชนในทุกขั้นตอน ทำให้การบริหารจัดการขยะมูลฝอยชุมชนประสบผลสำเร็จ บ้านเรือน ชุมชนสะอาดเป็นระเบียบเรียบร้อย ประชาชนมีสุขภาพที่ดี มีกองทุนฌาปนกิจสงเคราะห์ขยะ รีไซเคิลที่คอยดูแลสมาชิกเมื่อมีสมาชิกในครอบครัวเสียชีวิต จนกระทั่งส่งผลให้ได้รับรางวัล ด้านการบริหารจัดการขยะในระดับชนะเลิศระดับประเทศ สร้างชื่อเสียงให้กับหมู่บ้านหุ้งห้วยทรายและเทศบาลตำบลโนนหวาย

2. **ด้านภาวะผู้นำ** ผู้นำที่มีความเข้มแข็ง กล่าวคือ ในส่วนหน่วยงานคือ นายกเทศมนตรีและทีมงาน ได้ลงพื้นที่ติดตามการทำงานของชุมชนด้วยตัวเองเป็นประจำทุก ๆ เดือน เพื่อให้คำแนะนำหรือหาแนวทางแก้ไขปัญหาช่วยชุมชน ในส่วนของชุมชนคือ ผู้ใหญ่บ้านและทีมงาน มีความเข้มแข็งในการ

ทำงาน ริเริ่มแนวคิดใหม่ ๆ ในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยชุมชน มีการตั้งกฎระเบียบข้อหมู่บ้านทุ่งห้วยทราย หมู่ที่ 7 ยกตัวอย่างเช่น “ห้ามเผาถ่านในหมู่บ้านและห้ามเผาเศษขยะมูลฝอย ฝ่าฝืนปรับ 500 บาท” เป็นต้น ดังที่มีผู้เข้าร่วมถอดบทเรียนได้กล่าวสนับสนุนแนวคิดที่ว่า “ผู้ใหญ่บ้านทุ่งห้วยทราย หมู่ที่ 7 ท่านได้เป็นแกนนำแนวคิดในการคืนถังขยะให้กับเทศบาลจะเกิดเป็นโครงการถนนปลอดถังขยะท่านมุ่งมั่นที่จะขับเคลื่อนชุมชนสู่การเป็นชุมชนปลอดขยะอย่างแท้จริง” ผู้นำทั้ง 2 ฝ่ายได้ลงพื้นที่ประชาสัมพันธ์ เคาะประตูบ้านให้ชาวบ้านรับทราบในการดำเนินกิจกรรมชุมชนปลอดขยะจนเป็นผลทำให้การดำเนินกิจกรรมประสบผลสำเร็จ

**3. ด้านนโยบาย** ผู้บริหารมีวิสัยทัศน์และให้ความสำคัญในการบริหารงานด้านการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน โดยมีการนำนโยบายมาปฏิบัติที่ชัดเจนในด้านการบริหารจัดการขยะมูลฝอยชุมชน ภายใต้โครงการชุมชนปลอดขยะ (Zero waste) เทศบาลตำบลโนนหวาย โดยสอดคล้องกับ Roadmap กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแผนแม่บทการบริหารจัดการขยะมูลฝอยชุมชนของประเทศไทย (พ.ศ. 2559-2564) สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) และกระทรวงมหาดไทยก็ได้จัดทำ “แผนปฏิบัติการจัดการขยะ มูลฝอยชุมชน จังหวัดสะอาด ประจำปี พ.ศ.2561” ซึ่งมีสาระสำคัญในการดำเนินการแบ่งออกเป็น 3 ระยะได้แก่ (1) ต้นทาง คือ การลดปริมาณขยะและคัดแยกขยะ (2) กลางทาง คือ การจัดทำระบบเก็บและขนอย่างมีประสิทธิภาพ (3) ปลายทาง คือ ขยะมูลฝอยได้รับการกำจัดอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ ภายใต้ นโยบาย หรือข้อกำหนดที่ให้ชุมชนถือปฏิบัติร่วมกันคือ “ขยะเกิดที่ไหนให้จัดการที่นั่นและทำทันที” จนเกิดเป็นรูปธรรม ที่ชัดเจน ตามแนวทาง 3 Rs คือ ใช้น้อย ใช้ซ้ำและนำกลับมาใช้ใหม่ หรือ (3Rs : Reduce reuse และ Recycle)

### สรุปผลการวิจัย

#### 1. สภาพการณ์ดำเนินงานการบริหารจัดการขยะมูลฝอยชุมชน เทศบาลตำบลโนนหวาย อำเภอหนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี

บ้านทุ่งห้วยทราย หมู่ที่ 7 มีปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยคือไม่มีศูนย์กำจัดขยะมูลฝอยตามหลักสุขาภิบาลในพื้นที่ หน้าที่กำจัดขยะคือเทศบาลเก็บขนไปทิ้งที่บ่อขยะแบบฝังกลบ และต่อมาเทศบาลตำบลโนนหวายได้เก็บขนไปกำจัดที่เทศบาลนครอุดรธานี ทำให้เสียค่าใช้จ่ายสูง ประกอบกับมีการขยายตัวทางเศรษฐกิจและวิถีการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนเริ่มเป็นเมืองมากขึ้น ทำให้ปัญหาขยะมูลฝอยมีแนวโน้มที่เป็นปัญหามากขึ้น หากไม่มีการบริหารจัดการที่ดีและเป็นไปอย่างมีระบบ เทศบาลจึงได้มีการรณรงค์ ส่งเสริมให้ประชาชน เยาวชน เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอย โดยการคัดแยกขยะและจัดการประเภทขยะมูลฝอย บ้านทุ่งห้วยทราย หมู่ที่ 7 มีปริมาณขยะมูลฝอยเกิดขึ้น ณ แหล่งกำเนิดเฉลี่ย 57.50 ตันต่อเดือน ด้วยมูลเหตุต่าง ๆ เทศบาลตำบลโนนร่วมกับผู้นำชุมชนมีความ



ต้องการให้ประชาชนในชุมชนทุกครัวเรือนร่วมรับผิดชอบจัดการขยะในครัวเรือนของตนเองตั้งแต่ต้นทางตามหลักการที่ว่า “ผู้ทำให้เกิดขยะต้องรับผิดชอบต่อขยะตัวเอง”

## 2. ปัจจัยแห่งความสำเร็จการบริหารจัดการขยะมูลฝอยชุมชน เทศบาลตำบลโนนหวาย อำเภอหนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี

1. **ด้านการมีส่วนร่วม** (1) การร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ (2) การร่วมทำ ร่วมวางแผน (3) การร่วมดำเนินการ เทศบาลตำบลโนนหวายมีรูปแบบการมีส่วนร่วมตามหลัก บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) (4) การร่วมติดตาม และประเมินผล ได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการติดตามประเมินผลร่วมกับผู้นำชุมชน (5) การร่วมรับผลประโยชน์ ผลจากการมีส่วนร่วมของหน่วยงานและประชาชนในทุกขั้นตอน ทำให้การบริหารจัดการขยะมูลฝอยชุมชนประสบผลสำเร็จ บ้านเรือน ชุมชนสะอาดเป็นระเบียบเรียบร้อย ประชาชนมีสุขภาพที่ดี มีกองทุนฌาปนกิจสงเคราะห์ ขยะรีไซเคิลที่คอยดูแลสมาชิกเมื่อมีสมาชิกในครอบครัวเสียชีวิต จนกระทั่งส่งผลให้ได้รับรางวัลด้านการบริหารจัดการขยะในระดับชนะเลิศระดับประเทศ สร้างชื่อเสียงให้กับหมู่บ้านทุ่งห้วยทรายและเทศบาลตำบลโนนหวาย

2. **ด้านภาวะผู้นำ** ผู้นำที่มีความเข้มแข็ง กล่าวคือ ในส่วนหน่วยงานคือ นายกเทศมนตรีและทีมงานได้ ลงพื้นที่ติดตามการทำงานของชุมชนด้วยตัวเองเป็นประจำทุก ๆ เดือน เพื่อให้คำแนะนำหรือหาแนวทางแก้ไขปัญหาวัดชุมชน ในส่วนของชุมชนคือ ผู้ใหญ่บ้านและทีมงาน มีความเข้มแข็งในการทำงาน ริเริ่มแนวคิดใหม่ ๆ ในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยชุมชน มีการตั้งกฎระเบียบข้อห้ามหมู่บ้านทุ่งห้วยทราย หมู่ที่ 7 ยกตัวอย่างเช่น “ห้ามเผาถ่านในหมู่บ้านและห้ามเผาเศษขยะมูลฝอย ฝ่าฝืนปรับ 500 บาท” เป็นต้น

3. **ด้านนโยบาย** ผู้บริหารมีวิสัยทัศน์และให้ความสำคัญในการบริหารงานด้านการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน โดยมีการนำนโยบายมาปฏิบัติที่ชัดเจนในด้านการบริหารจัดการขยะมูลฝอยชุมชน ภายใต้โครงการชุมชนปลอดขยะ (Zero waste) เทศบาลตำบลโนนหวาย โดยสอดคล้องกับ Roadmap กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแผนแม่บทการบริหารจัดการขยะมูลฝอยชุมชนของประเทศไทย (พ.ศ. 2559-2564) และกระทรวงมหาดไทยก็ได้จัดทำ “แผนปฏิบัติการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน จังหวัดสะอาด ประจำปี พ.ศ.2561” ตามแนวทาง 3 Rs คือ ใช้น้อย ใช้ซ้ำและนำกลับมาใช้ใหม่ หรือ (3Rs : Reduce reuse และ Recycle)

## อภิปรายผล

1. **สภาพการณ์ดำเนินงานการบริหารจัดการขยะมูลฝอยชุมชน เทศบาลตำบลโนนหวาย อำเภอ หนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี สามารถนำผลการวิจัย มาอภิปรายผลได้ดังต่อไปนี้**

บ้านทุ่งห้วยทราย หมู่ที่ 7 มีปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยคือไม่มีศูนย์จำกัดขยะมูลฝอยตามหลักสุขาภิบาลในพื้นที่ หน้าที่จำกัดขยะคือเทศบาลเก็บขนไปทิ้งที่บ่อขยะแบบฝังกลบและต่อมาเทศบาล

ตำบลโนนหวายได้เก็บขนไปกำจัดที่เทศบาลนครอุดรธานี ทำให้เสียค่าใช้จ่ายสูง เมื่อสังคมเปลี่ยนแปลง สภาพปัญหาขยะในพื้นที่ของเทศบาลตำบลโนนหวายที่มีอยู่ในปัจจุบันก็มีแนวโน้มที่เป็นปัญหามากขึ้น ในอนาคต หากไม่มีการบริหารจัดการที่ดี และเป็นไปอย่างมีระบบ อันเนื่องมาจากการเพิ่มขึ้นของ ประชากรและการขยายตัวของชุมชนที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและรวดเร็ว โดยเฉพาะการมีสถาน ประกอบการเพิ่มขึ้น มีการขยายตัวของสถานที่ราชการ มีศาสนสถาน ที่สำคัญ มีตลาดนัดนอกพื้นที่ ใกล้เคียง จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องให้ประชาชนและชุมชนมีความตระหนักและมีส่วนร่วมในการ คัดแยกขยะในทุกขั้นตอน โดยเฉพาะขยะต้นทางการผลิตจากครัวเรือน ก่อนนำมาทิ้งที่ถังขยะที่เทศบาล จัดให้และมาเก็บขนให้ เพื่อแก้ไขปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยในพื้นที่ชุมชนสถานศึกษา วัด อาคาร หน่วยงานภาครัฐและเอกชน ร้านอาหาร แผงลอยจำหน่ายอาหารและสถานประกอบการอื่น ๆ หรือเพื่อ รณรงค์ ส่งเสริม ให้ประชาชน ชาวชน เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอย โดยการคัดแยกขยะ และจัดการประเภทขยะ มูลฝอย ที่เกิดขึ้นจากแหล่งกำเนิดภายในชุมชนของตนเองได้และสามารถเป็น ต้นแบบให้แก่ชุมชนอื่น ๆ ภายในเขตพื้นที่ บ้านทุ่งห้วยทราย หมู่ที่ 7 มีปริมาณขยะมูลฝอยเกิดขึ้น ณ แหล่งกำเนิดเฉลี่ย 57.50 ตันต่อเดือน ด้วยมูลเหตุต่าง ๆ เทศบาลตำบลโนนหวาย ได้รับการสนับสนุน จากภาคีเครือข่าย จากสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดอุดรธานี และสำนักงาน สิ่งแวดล้อมภาคที่ 9 จังหวัดอุดรธานี ร่วมกับผู้นำชุมชนมีความต้องการให้ประชาชนในชุมชนทุก ครัวเรือน ร่วมรับผิดชอบจัดการขยะในครัวเรือนของตนเองตั้งแต่ต้นทาง ตามหลักการที่ว่า “ผู้ทำให้เกิด ขยะต้องรับผิดชอบต่อขยะตัวเอง” จะเห็นได้ว่าปริมาณขยะในปีงบประมาณ 2561 ขยะลดลงอย่างเห็น ได้ชัดอย่างมีนัยสำคัญ อันเนื่องมาจากการเพิ่มกิจกรรมที่มีความหมายหลากหลายตามบริบทชุมชนต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ทำให้ชุมชนบ้านทุ่งห้วยทรายทั้งหมด ส่งคืนถังขยะให้เทศบาลได้ (ครั้งที่ 1 คืบได้ 3 ถัง, ครั้งที่ 2 คืบได้ 6 ถัง, ครั้งที่ 3 คืบได้ 71 ถัง รวม 80 ถัง) ซึ่งครัวเรือนในหมู่บ้านทุ่งห้วยทราย มี 80 ครัวเรือน จนมาเป็นถนนปลอดขยะในชุมชน เทศบาล ตำบลโนนหวายได้มีการลดรอบการขนขยะในหมู่บ้าน จาก 2 วันต่อสัปดาห์ เป็น 1 วันต่อสัปดาห์ และมี เป้าหมายในปี 2563 รอบเก็บขนขยะในหมู่บ้านทุ่งห้วยทรายเป็น 1 รอบต่อ 2 สัปดาห์ นับเป็นความถ้า หายในการดำเนินกิจกรรม Zero waste ที่ทุกภาคส่วนและประชาชน ทุกคนต้องอาศัยการมีส่วนร่วม โดยแท้จริง

จากการศึกษาผู้วิจัยพบว่าเทศบาลตำบลโนนหวาย มีการบริหารจัดการขยะมูลฝอยได้ดีส่วน หนึ่งเกิดจากการมีผู้นำที่มุ่งมั่นจะพัฒนาพื้นที่ของตนเองและเจ้าหน้าที่ของเทศบาลมีความมุ่งมั่นสานต่อ นโยบายจากผู้บริหาร สามารถทำให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในทุกกระบวนการของการบริหารจัดการขยะ มูลฝอยชุมชนด้วยความเต็มใจ ผู้นำชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้านก็เป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยขับเคลื่อนการบริหาร จัดการขยะมูลฝอยชุมชนจนเกิดเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน

## 2.ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยชุมชน เทศบาลตำบลโนนหวาย อำเภอหนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี

ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยชุมชน ภายใต้โครงการชุมชนปลอดขยะ (Zero waste) บ้านทุ่งห้วยทราย หมู่ที่ 7

2.1 ด้านการมีส่วนร่วม ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยชุมชน ภายใต้โครงการชุมชนปลอดขยะ (Zero waste) บ้านทุ่งห้วยทราย หมู่ที่ 7 อันดับที่ 1 คือด้านการมีส่วนร่วม (1) การร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ เทศบาลตำบลโนนหวายเปิดโอกาสให้ผู้นำชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในการประชุมและการจัดเวทีประชาคมทุกระดับ (2) การร่วมทำ ร่วมวางแผน เทศบาลตำบลโนนหวายเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกคนเข้ามา ร่วมทำแผนพัฒนาเทศบาล ยุทธศาสตร์ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน เทศบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีเพื่อกำหนดโครงการหรือกิจกรรมที่ดำเนินการ การมีส่วนร่วม จากภาคีเครือข่าย (3) การร่วมดำเนินการ เทศบาลตำบลโนนหวาย มีรูปแบบการมีส่วนร่วมตามหลัก บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) ในพื้นที่บ้านทุ่งห้วยทราย หมู่ที่ 7 ได้แก่ โรงเรียนบ้านหนองเม็กห้วยทราย เทศบาลตำบล โนนหวาย ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามหลักหลัก 3Rs (1) ลดการใช้ Reduce (2) ใช้ซ้ำ reuse และ (3) นำกลับมาใช้ใหม่ Recycle โรงเรียน คัดแยกขยะที่โรงเรียนบ้านหนองเม็กห้วยทราย จัดการขยะอินทรีย์ที่โรงอาหาร ติดตั้ง ถังขยะเปียกเศษใบไม้ดำเนินการจัดทำธนาคารกิ่งไม้ใบไม้ ศูนย์พัฒนา เด็กเล็ก ส่งเสริมให้เด็ก ๆ คัดแยกขยะ จัดทำสิ่งประดิษฐ์จากวัสดุเหลือใช้ การจัดการขยะเปียก วัดทุ่งสะอาด เจ้าอาวาสท่านพ่าวาบ้านและญาติโยม รักษาความสะอาดภายในวัด คัดแยกขยะก่อนทิ้งจัดการขยะอย่างถูกวิธี กิจกรรมที่ส่งเสริม เช่น การใช้ตะกร้า ปิ่นโต แทนถุงพลาสติก กิจกรรมลดขยะพวงหรีดโดยใช้แก้วน้ำแทนพวงหรีด เทศบาลตำบลโนนหวาย อบรมพัฒนาองค์ความรู้ คณะผู้บริหาร สมาชิกสภาเทศบาล พนักงานเทศบาล พนักงานจ้าง ด้านการจัดการขยะต้นทางในหน่วยงาน ร้านค้า/แผงลอย ร่วมจัดการขยะคือกิจกรรมลดใช้ถุงพลาสติกและโฟม การใช้ถุงผ้าสะสมแต้ม และคณะกรรมการได้มีแนวคิดร่วมกันคือ “ขยะเกิดที่ไหนให้จัดการที่นั่นและทำทันที” และกิจกรรมติดตั้งถังขยะเปียกให้ครบทุกครัวเรือน ส่งผลให้หมู่บ้านทุ่งห้วยทราย หมู่ที่ 7 เป็นหมู่บ้านต้นแบบในด้านการบริหารจัดการขยะมูลฝอยชุมชนเป็นแหล่งศึกษาข้อมูลและความรู้ให้กับหน่วยงานอื่นที่สนใจการบริหารจัดการขยะมูลฝอยชุมชนเข้ามาศึกษาดูงาน (4) การร่วมติดตามและประเมินผล เทศบาลตำบลโนนหวายได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการติดตามประเมินผลร่วมกับผู้นำชุมชน โดยจะทำการประเมินประสิทธิภาพในการดำเนินงานในแต่ละกิจกรรมที่ได้ร่วมกันกำหนดเพื่อให้คำแนะนำ ช่วยเหลือ ปรีกษา หาแนวทางแก้ไขร่วมกัน ระยะเวลาเริ่มแรกออกติดตาม เดือนละ 1-2 ครั้ง (5) การร่วมรับผลประโยชน์ ผลจากการมีส่วนร่วมของหน่วยงานและประชาชนในทุกขั้นตอน ทำให้การบริหารจัดการขยะมูลฝอยชุมชนประสบผลสำเร็จ บ้านเรือน ชุมชนสะอาดเป็นระเบียบเรียบร้อย ประชาชนมีสุขภาพที่ดีมีกองทุนฌาปนกิจสงเคราะห์ขยะรีไซเคิลที่คอยดูแลสมาชิกเมื่อมีสมาชิกใน

ครอบครัวเสียชีวิต จนกระทั่งส่งผลให้ได้รับรางวัลด้าน การบริหารจัดการขยะในระดับชนะเลิศระดับประเทศ สร้างชื่อเสียงให้กับหมู่บ้านทุ่งห้วยทรายและเทศบาลตำบล โนนหาวายซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด อรทัย ก๊กผล, 2552 (อ้างถึงใน Harimthephathip, M., 2016) อธิบายว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน ประชาชนจะต้องมีอิสระทางความคิด มีความรู้ความสามารถในการกระทำและมีความเต็มใจที่จะเข้าร่วมกิจกรรมนั้น ๆ โดยหลักการมีส่วนร่วมของประชาชนจะต้องมีลักษณะการเข้าร่วมอย่างครบวงจรตั้งแต่ต้นจนสิ้นสุด ไม่ใช่เป็นการจัดเวทีการมีส่วนร่วมครั้งเดียว ตัวอย่างเช่น ในการแก้ปัญหาของชุมชนควรเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าร่วมตั้งแต่ต้นจนจบ ผู้วิจัยมีความเห็นว่า ในการดำเนินโครงการเทศบาลตำบลโนนหาวาย เปิดโอกาสให้ผู้นำชุมชนและประชาชนทุกระดับเข้าร่วมทุกขั้นตอนในการทำงาน ให้ความอิสระในการแสดงออกและเสนอความคิดเห็น

**2.2 ด้านภาวะผู้นำ** ผู้นำที่มีความเข้มแข็ง กล่าวคือ ในส่วนหน่วยงานคือ นายกเทศมนตรีและทีมงาน ได้ลงพื้นที่ติดตามการทำงานของชุมชนด้วยตัวเองเป็นประจำทุก ๆ เดือน เพื่อให้คำแนะนำหรือหาแนวทางแก้ไขปัญหาย่อยชุมชน ในส่วนของชุมชนคือ ผู้ใหญ่บ้านและทีมงาน มีความเข้มแข็งในการทำงาน ริเริ่มแนวคิดใหม่ ๆ ในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยชุมชน มีการตั้งกฎระเบียบข้อหมู่บ้านทุ่งห้วยทราย หมู่ที่ 7 ยกตัวอย่างเช่น “ห้ามเผาถ่านในหมู่บ้านและห้ามเผาเศษขยะมูลฝอย ฝ่าฝืนปรับ 500 บาท” เป็นต้น ดังที่มีผู้เข้าร่วมถอดบทเรียน ได้กล่าวสนับสนุนแนวคิดที่ว่า “ผู้ใหญ่บ้านทุ่งห้วยทราย หมู่ที่ 7 ท่านได้เป็นแกนนำแนวคิดในการคืนถังขยะให้กับเทศบาล จะเกิดเป็นโครงการถนนปลอดถังขยะ ท่านมุ่งมั่นที่จะขับเคลื่อนชุมชนสู่การเป็นชุมชนปลอดขยะ อย่างแท้จริง” ผู้นำทั้ง 2 ฝ่ายได้ลงพื้นที่ประชาสัมพันธ์ เคาะประตูบ้านให้ชาวบ้านรับทราบในการดำเนินกิจกรรมชุมชนปลอดขยะ จนเป็นผลทำให้การดำเนินกิจกรรมประสบผลสำเร็จ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Meesri, K. (2016) การศึกษาเรื่องปัจจัยแห่งความสำเร็จในการจัดการขยะมูลฝอยโดยชุมชน กรณีศึกษาชุมชนเกตุไพเราะ 3, 4, 5 เขตพระโขนง กรุงเทพมหานคร มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษากระบวนการในการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนเกตุไพเราะ 3, 4, 5 (2) เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนเกตุไพเราะ 3, 4, 5 ผลจากการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่ทำให้การจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนเกตุไพเราะ 3, 4, 5 ประสบผลสำเร็จมี 4 ปัจจัยดังนี้ (1) ผู้นำชุมชนมีความเข้มแข็งและอุทิศตนให้ชุมชน (2) วิธีการจัดการขยะมูลฝอย (3) การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนและเครือข่ายภายนอก (4) ทูทางสังคมพบว่าการอาศัยอยู่ในชุมชนมาเป็นระยะเวลานาน ทำให้คนในชุมชนเกิดจิตสำนึกสาธารณะและความรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของ สถานการณ์ปัญหาขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นทำให้ทูทางสังคมที่มีอยู่ในชุมชนถูกนำมาใช้ประโยชน์ ไม่ว่าจะเป็นความไว้วางใจกัน ความเห็นอกเห็นใจกัน คุณสมบัติ ของผู้นำชุมชนที่มีความเป็นกันเอง ทำงานร่วมกับชุมชนได้เป็นอย่างดีเนื่องจากมีความเข้าใจพื้นที่ ความเป็นผู้นำ ที่มีความมุ่งมั่นตั้งใจ การมีระบบการจัดการที่ดี มีการนำความรู้และภูมิปัญญามาประยุกต์ใช้ในการจัดการปัญหาร่วมกับการทำกิจกรรมและโครงการที่มีความสอดคล้องกับสภาพของชุมชนรวมถึงการมีผลประโยชน์ร่วมกัน จึงได้

สะท้อนออกมาเป็นการร่วมแรงร่วมใจในการจัดการปัญหาขยะมูลฝอยและสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นภายในชุมชน จนสามารถทำให้ปัญหาดังกล่าวได้รับการแก้ไขและจากแนวทางในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยที่ประสบผลสำเร็จนี้ ทำให้ชุมชนเกิดไฟเระ 3, 4, 5 ได้รับรางวัลและเป็นที่ยอมรับของหน่วยงานต่าง ๆ ผู้วิจัยมีความเห็นว่า ผู้นำ คือบุคคลที่ได้รับ มอบหมาย ซึ่งอาจจะมาจากการเลือกตั้งหรือแต่งตั้งและเป็นที่ยอมรับของสมาชิกให้มีอิทธิพล บทบาทเหนือกลุ่ม สามารถที่จะจูงใจชักนำ หรือชี้แนะให้สมาชิกของกลุ่มรวมพลังเพื่อปฏิบัติการกิจต่าง ๆ ของกลุ่มให้สำเร็จ แบ่งเป็นผู้นำได้ 4 ประเภท คือ ผู้นำแบบสั่งการ ผู้นำแบบโน้มน้าว ผู้นำแบบขอคำปรึกษา ผู้นำแบบมีส่วนร่วม สำหรับเทศบาลตำบลโนนหวายผู้นำได้ใช้หลักการทำงานผู้นำแบบมีส่วนร่วม

**2.3 ด้านนโยบาย** ผู้บริหารมีวิสัยทัศน์และให้ความสำคัญในการบริหารงานด้านการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน โดยมีการนำนโยบายมาปฏิบัติที่ชัดเจนในด้านการบริหารจัดการขยะมูลฝอยชุมชน ภายใต้โครงการชุมชนปลอดขยะ (Zero waste) เทศบาลตำบลโนนหวาย โดยสอดคล้องกับ Roadmap กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแผนแม่บทการบริหารจัดการขยะมูลฝอยชุมชนของประเทศไทย (พ.ศ. 2559-2564) สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) และกระทรวงมหาดไทยก็ได้จัดทำ “แผนปฏิบัติการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน จังหวัดสะอาด ประจำปี พ.ศ.2561” ซึ่งมีสาระสำคัญในการดำเนินการแบ่งออกเป็น 3 ระยะได้แก่ (1) ต้นทาง คือ การลดปริมาณขยะและคัดแยกขยะ (2) กลางทาง คือ การจัดทำระบบเก็บและขนอย่างมีประสิทธิภาพ (3) ปลายทาง คือขยะมูลฝอยได้รับการกำจัดอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการภายใต้นโยบายหรือข้อกำหนดที่ชุมชนถือปฏิบัติร่วมกันคือ “ขยะเกิดที่ไหนให้จัดการที่นั่นและทำทันที” จนเกิดเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน ตามแนวทาง 3 Rs คือ ใช้น้อย ใช้น้ำและนำกลับมาใช้ใหม่ หรือ (3Rs : Reduce reuse และ Recycle) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Unroj, P. (2020) ได้ศึกษาแนวปฏิบัติที่ดีในการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมของเทศบาลตำบลเวียงเหือง อำเภอเวียงเหือง จังหวัดเชียงราย-พลิกวิฤต เป็นโอกาส พบว่า กระบวนการ ที่ทำให้เกิดแนวปฏิบัติที่ดีเป็นปัจจัยแห่งความสำเร็จ ประกอบด้วย (1) ผู้บริหารท้องถิ่นให้ความสำคัญ สนับสนุน และร่วมปฏิบัติได้ประกาศวิสัยทัศน์และนโยบาย เน้นการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วม โดยเน้นคัดแยกขยะต้นทาง (2) เจ้าหน้าที่ท้องถิ่น ปลัดเทศบาลทำงานสอดรับสนับสนุนนโยบายผู้บริหาร สืบเนื่องจากความชัดเจนของนโยบายส่งผลให้ผู้ปฏิบัติงานได้ตอบรับนโยบายนำไปสู่แนวทางปฏิบัติที่ดี (3) จักรเย็บผ้าในพื้นที่ยังมีร่วมกัน มุ่งสู่เป้าหมายเดียวกัน คือการจัดการขยะในพื้นที่อย่างยั่งยืน (4) จัดให้มีโครงการหรือกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการ ลด และคัดแยกขยะมูลฝอยจากต้นทางรวมถึงการติดตามผลอย่างต่อเนื่อง (5) สร้างแหล่งเรียนรู้ด้านการจัดการ ขยะมูลฝอยในพื้นที่ (6) หน่วยงานสนับสนุน เครือข่ายสถาบันการศึกษา เอกชน ทำให้ขับเคลื่อนไปได้เร็ว และมีประสิทธิภาพ (7) การจัดเก็บข้อมูลที่เป็นระบบ ครบถ้วน ทำงานโดยอิงอยู่บนพื้นฐานของข้อมูลและคืนข้อมูลสู่ ชุมชน (8) นโยบายท้องถิ่นที่ชัดเจนพัฒนาต่อเนื่อง ผู้วิจัยมีความเห็นว่า นโยบาย คือกรอบ

แนวคิดประกอบการตัดสินใจของผู้บริหารซึ่งแสดงให้เห็นถึงวิสัยทัศน์และผลแห่งการดำเนินงาน นโยบายที่ดีย่อมทำให้การตัดสินใจถูกต้องและดีตามไปด้วย นโยบายที่ดีย่อมทำให้การบริหารงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพโดยช่วยสนับสนุนให้มี การตัดสินใจที่ถูกต้อง เป็นการควบคุมขั้นพื้นฐานของการบริหารงาน ทำให้เกิดความแน่นอนและการประสานงาน ในการปฏิบัติงาน ช่วยลดเวลาที่ต้องใช้ในการตัดสินใจ

### **ข้อเสนอแนะการวิจัย**

#### **เชิงนโยบาย**

1.กำหนดแนวทางบรรจุไว้ในแผนพัฒนาเทศบาล ตราเทศบัญญัติงบประมาณรายจ่ายเพื่อ กำหนด เป็นโครงการบริหารจัดการขยะมูลฝอยชุมชนให้เกิดความยั่งยืน

2.เทศบาลควรกำหนดกิจกรรมที่เป็นการส่งต่อหลักการทำงานในด้านการบริหารจัดการขยะมูลฝอยชุมชนให้กับคนรุ่นหลังเพื่อให้เกิดเป็นความยั่งยืน

#### **เชิงบริหาร**

1. สนับสนุนให้เจ้าหน้าที่และผู้นำชุมชนเข้าร่วมอบรมเชิงปฏิบัติการ เพื่อเพิ่มองค์ความรู้ ความสามารถและสร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ ในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยชุมชน

2. การจัดเจ้าหน้าที่ จัดซื้อวัสดุอุปกรณ์เพิ่มเติมในส่วนงานที่ยังไม่เพียงพอในการปฏิบัติงานแต่ละฝ่าย

#### **เชิงปฏิบัติการ**

1. เพิ่มทักษะด้านการบริหารจัดการขยะและนวัตกรรมใหม่ ๆ เพื่อถ่ายทอดให้กับชุมชนหรือหน่วยงานอื่นที่สนใจเข้ามาศึกษาดูงาน เพื่อเป็นต้นแบบในการนำไปปฏิบัติ

2. ฝึกทักษะผู้นำในการถ่ายทอดองค์ความรู้เรื่องการบริหารจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนให้กับเด็ก ๆ เพื่อทำให้เกิดเป็นวินัยในชีวิต ส่งต่อการบริหารจัดการขยะมูลฝอยอย่างเป็นรูปธรรมเพื่อให้เกิดเป็นความยั่งยืนสืบไป

### ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

จากผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิจัยแบบเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (Indepth Interview) และถอดบทเรียน (Lesson distilled) หากปรับเปลี่ยนเทคนิคการวิจัยเพื่อให้ได้ ตัวแปรที่ปรากฏในพื้นที่การศึกษา โดยใช้วิธีการวิจัยแบบผสมวิธี (Mix Methodology) โดยใช้วิธีเชิงปริมาณนำมาก่อนและตามด้วยวิธีเชิงคุณภาพ และเมื่อได้ตัวแปรที่ปรากฏแล้วค่อยจัดเวทีถอดบทเรียน

### References

- Department of Public Health and Environment Non Wai Subdistrict Municipality Nong Wua So District Udon Thani Province. (2020). *Public Relations for Zero Waste Community Project*. [Online].  
<https://www.facebook.com/profile.php?id=100007672327836> [5 July 2064]
- Harimthephathip, M. (2016). *Factors of success*. [Online].  
<http://m.mfa.go.th/business/th/articles/88/68972-4.html> [6 July 2020]
- Meesri, K. (2016). *Factors of Success in Solid Waste Management by the Community : A Case Study of Ketphono Community 3, 4, 5, Phrakhon District, Bangkok*. Bangkok : Thammasat University.
- Pollution Control Department Ministry of Natural Resources and Environment. (2016). *National Solid Waste Management Master Plan. 2012-2021*. Bangkok: Bureau of Waste and Hazardous Substances Management.
- Udon Thani Provincial Public Relations Office. (2020). *Zero waste*. [Online].  
<https://www.facebook.com/profile.php?id=100008999622737> [5 July 2020]
- Unroj, P. (2020). *Best practices for participative waste management of Wiang Thoeng Sub-district Municipality Wiang Thoeng District Chiang Rai Province - Turning Crisis into Opportunity*. *Environmental Journal*, 25(1), 1-9.

